

Posdata

Suplemento semanal de cultura

Levante

MEMÒRIES ▶ 5

PENSAMIENTO ▶ 2

«El camí de les merles», d'Antoni Gómez

Un relat iniciàtic amb una prosa molt personal de l'autor d'«El cant de l'heretge».

Encuentros con Stanley Cavell

Un libro analiza la obra del autor que quiere «devolver la voz humana a la filosofía».

«IDEA VILARIÑO» POR CARLOS MARZAL ▶ 12

MICHAEL GREENBERG ▶ 3

Una novela sobre la enfermedad

«Hacia el amanecer» describe la dolencia mental de una adolescente y las consecuencias que esto tiene en una familia neoyorquina de la era Clinton.

Joan Oleza (Mallorca, 1946), al seu despatx del Departament de Filologia Espanyola.

Joan Oleza

«La literatura és un virus que forma part de la meua genètica»

Hispanista i escriptor. Publica «La vida infidel d'un arlequí» (Pagès Editors).

Vint-i-huit anys després de *Tots els jocs dels jugadors* (1981), la seua última obra de ficció, el professor de literatura espanyola Joan Oleza presenta una nova novel·la que l'autor defineix com «una revisió crítica de tota una època», la que transcorre entre maig del 68 i els anys 90. Narrada a l'uníson per dos personatges antagònics abocats a ser infidels a ells mateixos, la narració és també una història d'amor tràgic en clau poètica.

Maria Rosell
VALENCIA

LA ENTREVISTA

FOTO DE FERRAN MONTENEGRO

■ El reconegut hispanista i escriptor Joan Oleza (Mallorca, 1946), és autor d'una obra literària inaugurada amb *La mansión roja* (1979), a la qual van seguir *Tots els jocs de tots els jugadors* (1981) i la seua revisió en caste-

llà, deu anys després, baix el títol *Cuerpo de transición*. Com a pensador i crític irreductible, un dels camps de batalla són les aules de la Facultat de Filologia, a la Universitat de València. Des del seu despatx, —presidit per l'heterogènia representació de Lope de Vega, Clarín, Max Aub o Antonio Muñoz Molina— ens presenta la novel·la *La vida infidel d'un Arlequí* i analitza alguns assumptes de la cultura valenciana i de la societat actual.

■ Ara que estem d'aniversaris, amb els 50 anys d'*Al vent* i la ressaca de com-

moracions pel maig del 68, publica vostè una novel·la que passa comptes amb tota aquesta època.

■ Sí, la novel·la, per a alguns, és fonamentalment la revisió crítica de tota una època, una època que transcorre entre maig del 68 i els anys 90, a les darreries del govern de Felipe González. Però també és una història d'amor tràgic, llegida, sobretot per les lectores, en clau poètica.

■ Té acostumats els lectors a aparicions prou dilatades en el temps.

■ Per a mi la literatura és una passió glo-

bal, és un virus que forma part de la meua genètica, i que té molt diverses vessants. Està la literatura tal com es viu des de la universitat, està la literatura en els mitjans de comunicació, està la teoria i la història de la literatura i està la creació. Sóc molt conscient que, professionalment, sóc sobretot un home de la universitat. La novel·la no és com el poema: és molt més fàcil per a un poeta ser professor universitari que per a un novel·lista, perquè la novel·la exigeix una concentració de temps en la redacció molt important.

■ ¿Com diria que ha evolucionat la seva manera de contar històries?

■ Molt, moltíssim. Ha evolucionat com aquest país en trenta anys. Va començar com una novel·la d'avantguarda. Posteriorment vaig evolucionar, amb *Tot els jocs de tots els jugadors*, cap a un tipus de literatura molt accessible que jugava amb

▶ VIENE DE LA PÁGINA 2

els temes propis de la postmodernitat. Personalment crec que va ser una de les poques en català que enuncitava una poètica postmoderna. Actualment em trobe en un tercer estadi, en què es busca representar d'una forma versemblant la realitat històrica al mateix temps que expressar-la subjectivament, i sempre amb una vessant míticoimaginativa, mítico-poètica.

■ «La vida infidel d'un arlequí» està narrada a l'uníson per dos personatges. ¿Com ha estat l'experiència de desdoblarse en dos veus tan antagoniques?

■ Per a mi, un dels fenòmens més característics de l'època que vivim és l'entrada en un món de comunicacions no jerarquizades, lliures i en xarxa. Açò es tradueix en tots els aspectes de la vida. Per això, en la novel·la es presenten dos discursos: ¿qui dels dos te raó? Cadascú d'ells té la seua veritat i busca conquerir l'adhesió del lector. Ramon Descós representa en gran mesura el testimoni d'una època que ha canviat radicalment i també representa el desencant polític, la desfeta de les utopies revolucionàries dels 60, i la seua substitució per noves utopies. Marcel·la, la seua filla, ha de vèncer el sotmetiment emocional i cultural sofert en una joventut determinada per utopies que no són les pròpies.

■ ¿Podria pensar-se que baix el cor de personatges al voltant de Descós s'amaiga una novel·la en clau?

■ No és pròpiament una novel·la en clau. D'entrada, és molt poc autobiogràfica. En segon lloc, claus hi ha alguna. Hi ha personatges que el lector reconeixerà en la realitat historicopolítica del moment, perquè la novel·la conta la transformació d'una època històrica decisiva, de l'Espanya dels 60 a la dels 90, i, per tant, poden reconeixer-se alguns personatges que marquen l'actualitat d'aquest canvi.

■ També fa l'ullet als lectors amb l'intervenció d'un tal Joan Oleza, professor de literatura.

■ Això forma part de l'autoparòdia, de la paròdia de l'autoritat de l'autor. L'autor hi apareix, com ja en *Tots els jocs de tots els jugadors*, fonamentalment en clau de paròdia. La pèrdua d'autoritat de l'autor en un món en xarxa, la pèrdua de la literatura de la seua exclusivitat estètica, ha determinat una nova posició d'autor, una posició d'autor desautoritzat. I això es reflecteix en la novel·la: Joan Oleza apareix en escenes molt poc meritòries des del punt de vista d'un professional de la literatura.

■ En general, els seus personatges són abocats a ser infidels a ells mateixos. Sembla recrear-se maliciosament en això.

■ Justament és una de les altres característiques de la nostra època: la dificultat de mantenir una idea clàssica de fidelitat, de lleialtat. La societat en què vivim imposa uns valors d'adaptació immediata a l'entorn, i allò que valora si algú s'ha adaptat bé o mal és l'èxit que obtén en la vida. La disponibilitat de la identitat és una característica feaent de l'època contemporània.

■ Estant tan immersos en les institucions acadèmiques, ¿és fàcil perdre la perspectiva de la funció pública de la universitat?

■ No, perquè jo no he abandonat mai un aprenentatge de l'escriptor com a intel·lectual, i de l'acadèmic com a intel·lectual. He volgut sempre situar-me en la tradició de l'intel·lectual que va d'Émile Zola a Jean Paul Sartre i, en el cas del País Valencià, que ve d'un intel·lectual impagable i encara no reconegut suficientment: Joan Fuster. He volgut prolongar esta línia d'un escriptor que, al mateix temps, és un acadèmic i un home cívic, un home de societat civil.

■ Hi ha qui hui en dia comença estudis en les facultats de lletres. ¿Quin és el

Novel·la

JOAN OLEZA

La vida infidel d'un arlequí

▶ PAGÈS EDITORS, LLEIDA, 2009

«No és pròpiament una novel·la en clau; d'entrada és molt poc autobiogràfica. Però hi ha personatges que el lector reconeixerà»

«Les humanitats serveixen per interpretar el nostre passat, el nostre patrimoni, les nostres herències i la nostra experiència de la vida privada»

«Larra deia que escriure a Espanya és posar-se a plorar. Escriure al País Valencià és no parar de plorar: hi ha una literatura sense reconeixement públic»

sentit i el futur de les humanitats en la societat actual?

■ És una resposta difícil, però inequívoca. Les humanitats han de continuar tenint una sèrie de funcions claus en la vida contemporània. Primer, la preservació d'un patrimoni natural i cultural. Segon, la formulació d'un pensament crític capaç de posar en qüestió els camins de la raó tecnològica o econòmica que, deixats al seu albir, poden conduir a crisis com la que vivim o, no fa tant de temps, a la barbàrie nazi. Les humanitats, a més, tenen un paper molt important en la determinació de la qualitat de vida de les persones, de la identitat, de la subjectivitat, o de la capacitat de gaudi. Són el lloc també on formular no només la crítica, sinó la utopia. Per últim, serveixen per interpretar la nostra pròpia experiència, el nostre passat, el nostre patrimoni, les nostres herències, la nostra experiència de la vida privada.

■ ¿Com diagnostica la situació de l'actual literatura valenciana?

■ Larra deia que escriure a Espanya és posar-se a plorar. Escriure al País Valencià és no parar de plorar. Jo, que em declare molt poc victimista, he de reconèixer, tanmateix, que moltes vegades en la meua vida m'he preguntat pel sentit d'escriure literatura en una societat com la valenciana, sobretot en català: amb una llengua no reconeguda socialment que provoca una fractura civil, i que, com a conseqüència, té una literatura sense institucions, ni reconeixement públic, i que té desarticulat el seu

mercat. Les editorials són molt febles, molt dependents i amb una política literària molt poc clara. Allò que sobreviu millor és allò que menys depèn del mercat: bàsicament la poesia. En castellà, en canvi, València juga bé el paper d'escenari complementari de la narrativa en castellà, però no central.

■ ¿Quin pronòstic fa de tot açò en el context de les noves tecnologies i les incipients formes de lectura i d'escriptura?

■ Això està canviant radicalment el paper de la literatura en la societat. Les noves maneres de llegir i, per tant, les noves maneres d'escriure estant configurant una societat de lectors-autors molt horitzontal, en què les formes d'accés a la lectura d'una obra no depenen ja tant de les editorials constituïdes, i de la seua política, com de les xarxes socials establertes. Ens adrecem a una pràctica literària en què l'autor és un lector més. Preveig una època literària de màxima llibertat —fins que internet comence a ser decisivament controlada— i, també, de màxim desordre.

■ ¿Li interessa atraure un públic multi-generacional i de preferències diverses?

■ Sí: la novel·la no vol ser una novel·la generacional, ni té assignada una poètica tancada; busca lectors de diversos gèneres, gustos i edats, de diversos posicionaments, encara que, necessàriament, cultes.

Cita con Cavell

Diversas aproximaciones a la singular voz del autor estadounidense que estará en Valencia en el Observatorio de Ciudadanía y Estudios Culturales.

Pensamiento

DAVID P. CHICO Y MOISÉS BARROSO (EDS.)

Encuentros con Stanley Cavell

▶ PLAZA Y VALDÉS, MADRID / MÉXICO, 2009

POR ROCÍO GARCÉS

■ Stanley Cavell (Atlanta, 1926), en la actualidad profesor emérito de Estética y Teoría de los Valores en la Universidad de Harvard, comienza a ser conocido en nuestro país por sus sugerentes incursiones en el cine (*El cine, ¿puede hacernos mejores?*, Katz, 2008). Un medio infravalorado por la comunidad académica —quizá debido a la mala influencia del mito fundacional de la caverna platónica, donde el conocimiento de las apariencias, el único al que pueden acceder las masas de prisioneros encadenados, es reflejo de la primera proyección sobre una gran pantalla— y del que Cavell obtiene, sin embargo, un gran rendimiento para el análisis filosófico y la reflexión moral. Pues el interés que le mueve a pensar no es otro que recuperar, a través de un lenguaje accesible a cualquiera como es el audiovisual, el mundo ordinario que se ha hundido bajo nuestros pies sin apenas darnos cuenta.

De la singularidad de su voz filosófica nos puede hablar mejor el relato de su autobiografía intelectual; un género que ya puso en práctica en *Un tono de filosofía* (A. Machado Libros, 2002) y que abre este libro colectivo. Con el título «Extractos de la memoria», Stanley Cavell ahonda, a raíz de la inminencia de una intervención cardíaca, en sus recuerdos familiares: la complicada relación con su padre —un prolífico narrador de historias *yiddish*—, el asombroso talento de su madre al piano o la diversidad de sus inquietudes culturales se entrelazan con cuestiones filosóficas que encuentran una sencilla respuesta en esta búsqueda rememorative de su propia identidad. Hijo único de emigrantes judíos, decide cambiar su apellido por el de Cavell a los dieciséis años —el nombre familiar polaco era Kavalieruskii y pasó a ser Goldstein cuando sus padres, en 1905, llegan a Nueva York— para matricularse en los estudios universitarios sobre música en Berkeley. Su interés por la filosofía es algo más tardío y en parte vino provocado por una lesión auditiva que le impidió desarrollar una carrera musical.

La orientación de su trabajo filosófico experimentó una inflexión decisiva cuando, en 1955, mientras realizaba su postgrado en Harvard, escuchó al filósofo del lenguaje y pragmático J. L. Austin en el contexto de las Conferencias Williams James, que darían lugar a su famoso libro *Cómo hacer cosas con palabras*. De la obra de Austin y de las *Investigaciones filosóficas* de Wittgenstein adquiere las herramientas para devolver a las palabras su significado ordinario y superar así el escepticismo en el que se enreda la filosofía especializada, alejada de los mimbres cotidianos en los que se urde el sentido de nuestro mundo e indiferente a su apropiación individual. Este empeño por «devolver la voz humana a la filosofía» queda recogido en el trabajo que, en 1961, había sido su tesis doctoral, y que, en 1979, tras sucesivas remodelaciones, se convertirá en su obra más significativa: *Reivindicaciones de la razón* (Síntesis, 2003).

Cavell es conocido por sus sugerentes incursiones en el cine, del que obtiene un gran rendimiento para el análisis filosófico y la reflexión moral

En consonancia con el espíritu multifacético y original de Cavell, y sin doblegarse a las exigencias meramente académicas, David P. Chico y Moisés Barroso, doctores en filosofía por la Universidad de la Laguna, han coordinado este libro sobre el autor estadounidense con el propósito de que estos ensayos, sin perder su rigor, se lean «al modo como escuchamos a un amigo que nos habla de algo que nos encanta». Y no otra cosa quiere significar aquí la primera palabra del título: «Encuentros» con la persona de Cavell, con aquellos que conocen bien sus investigaciones y las dificultades de traducir su singular apropiación de la lengua inglesa.

La noción cavelliana de lo ordinario

Empezaré por mi reencuentro con el trabajo del profesor de filosofía de la Universidad de València, Diego Ribes. Especialista y traductor de Cavell, introdujo su obra en la Facultad cuando nadie sabía quién era este pensador inclasificable que se movía con la misma soltura tanto en la tradición analítica o anglo-americana como en la continental o europea; y que resolvía los dilemas filosóficos con lúcidos análisis de las comedias de Hollywood o de las tragedias de Shakespeare. En su ensayo da cuenta de este dilatado conocimiento a través de un interesante recorri-

do por la noción cavelliana de lo ordinario. Otros textos son el relato testimonial de encuentros con Cavell al hilo de los aspectos más influyentes de su trayectoria intelectual, como, por ejemplo, el de Russell B. Goodman o el de Ludwig Nagl. También hay trabajos dedicados al estrecho vínculo entre el cine y su filosofía: Carlos Thiebaut propone analizar, según el modelo cavelliano, un género no tocado por él, las películas sobre la venganza; y Sandra Laugier destaca la relevancia que tiene para el filósofo americano redefinir el realismo mediante el cine. Asimismo, los ensayos de Richard Eldridge, Davide Spati y Víctor J. Krebs se centran en aspectos metodológicos y más específicos de su pensamiento.

Y termino con Antonio Lastra y Javier Alcoriza, traductores, entre otros, del libro de Cavell *Ciudades de palabras* (Pre-textos, 2007); directores de la revista de estudios culturales *La Torre del Virrey*, y profundos conocedores de una de las líneas fundamentales del pensamiento cavelliano: la obra de los llamados trascendentalistas americanos, R. W. Emerson y H. D. Thoreau. Los he dejado en último lugar para referirme ahora a otro encuentro: el que se producirá en Valencia, del 27 al 29 de mayo, en la UIMP, con Stanley Cavell. Bajo el título «Stanley Cavell, mundos vistos y ciudades de palabras», se celebrará la segunda edición del Observatorio de Ciudadanía y Estudios Culturales. Un proyecto, dirigido por Antonio Lastra, con la finalidad de mantener un diálogo crítico con pensadores contemporáneos sobre cuestiones que nos atañen como ciudadanos de un mundo global; un mundo no sólo hecho con palabras sino que amplía sus fronteras, y a una gran velocidad, a través de las imágenes.

